

Cronologia Revoluției de la Timișoara din 1989

18 decembrie 1989 – luni

Forțele de represiune continuă acțiunile în oraș, împrăștiind grupurile de protestatari. Sunt create opt dispozitive de luptă, care sunt amplasate în puncte cheie din oraș, pentru a împiedica adunarea și trecerea spre centru a demonstrațiilor. Spitalul Județean este înconjurat de militari și persoane în civil, care blochează accesul. La Morgă încep operațiunile de identificare și examinare medico-legală, medicii legiști lucrând cot la cot cu procurorii și milițienii. După prânz, se ia decizia transportării decedaților la București pentru a fi incinerati. Se trage în continuare, rezultând alte victime. Se deschide focul de mai multe ori asupra protestatarilor plasați pe treptele Catedralei. Răniții din spitale, chiar și cei aflați în stare gravă, sunt anchetați de ofițeri de Securitate, interesați să-i identifice pe participanții la proteste și pe liderii lor. În ciuda blocadei mediaticе, știri despre revolta de la Timișoara încep să fie difuzate în programele radio și TV din lume, precum și în ziare.

0,00

Nicolae Ceaușescu îi telefonează lui Ion Coman ca să se intereseze despre situația din Timișoara (Coman 2, 1990).

Un grup mare manifestează în Piața Dacia (JAO).

0,03

În Calea Aradului este un alt grup de manifestații din care unii devastează (JAO).

0,07

Cpt. Ursan intervine cu 25 de militari în Piața Traian (JL D 18 Mc.).

0,13

Cpt. Cășeriu (Calea Lipovei – Ialomița) raportează că au fost atacați de 50-60 de demonstrații și că au fost respinși cu foc (JL D 18 Mc.).

0,25

S-a anunțat că ard toate magazinele din Piața Traian. Intervin două mașini de la Pompieri (JAP).

0,30

Detașamentul condus de mr. Paul Vasile se retrage de pe Calea Girocului la UM 01115 (D 11/P/1997, vol. 2, f. 101).

0,40

Maiorul Iercoșan cu un pluton se deplasează la Catedrală „pentru a scoate din aceasta teroriști” (JL D 18 Mc.).

0,43

Pe str. 12 Aprilie (actual 3 August) sunt semnalate incendii la magazine (JAO).

Lt.-col. Rogin raportează că toate tancurile au fost duse în cazarmă în Calea Girocului și că a fost lichidată manifestația, acolo fiind înregistrat un număr important de morți și răniți (JL D 18 Mc.)

1,00

Militari care păzeau depozitele din str. Ialomița deschid focul asupra manifestațiilor aflați la răspântia dintre str. Ialomița și Calea Lipovei. Rezultă un mort și șase răniți (Duțu, 2010, p. 111).

1,10

Aproximativ 200 de protestatari au tăiat plopii la înălțimea unui om și au blocat drumul. Coloana de la Buziaș, cu zece TAB-uri și o sută de militari, nu poate trece (JL D 18 Mc.).

1,15 – 1,35

Se dă foc și la magazinul de încălțăminte și la aprozarul din Piața Traian (JAO).

1,40

O sută de militari sunt trimiși în Calea Girocului pentru a scoate revoluționarii baricadați în tramvaie (ceea ce arată că manifestația continuă) (JL D 18 Mc.).

2,00

În Calea Buziașului, dintr-un microbuz alb se trage asupra mulțimii (Medeleț și Ziman, 1990, p. 18).

Ședință la Comitetul Județean de Partid. Ion Coman apreciază că situația a reintrat sub control (Oșca, 2009).

2,30

În Calea Buziașului, dintr-un microbuz alb coboară zece persoane înarmate, îmbrăcate civil, care ocupă sensul giratoriu și apoi se apropie de baricadă. Când ajung la aproximativ 25 m de mulțime, se urcă în mașină și pleacă (Medeleț și Ziman, 1990, p. 18).

3,00

În Calea Buziașului, din zonele AEM și Electrotimiș, de pe străzi laterale, la adăpostul întunericului se trage asupra oamenilor care se ascund printre blocuri (Medeleț și Ziman, 1990, p. 18).

4,00

Începe o furtună de vară, ploaie torențială, trăsnete și fulgere (Medeleț și Ziman, 1990, p. 18).

4,30

Generalului Constantin Nuță se ocupă de constituirea a opt dispozitive de luptă, D1 – D8, formate din câte zece cadre și 15 militari din trupele de Securitate, Miliție și Grăniceri. Sunt amplasate în Piața Maria, în fața Operei, pe Calea Aradului, Calea Lipovei, la Spitalul Județean, în Piața Traian, la Electrotimiș – IAEM, pe Calea Girocului (Constantinescu, 2009, p. 51).

6,00

Nicolae Ceaușescu este informat că la Timișoara a fost reinstaurat calmul (Oșca, 2009).

Magazinele sunt redeschise, continuând curățenia și înlocuirea geamurilor sparte.

Jurnalul de știri al Radiodifuziunii austriece informează despre ciocnirile violente dintre forțele armate și demonstrații din Timișoara (Constantinescu, 2009, p. 51).

7,30

Sosesc la Timișoara, cu un avion special, 41 de cercetași de la Batalionul 404 al Direcției de Informații a MApN. S-au constituit cinci grupuri de acțiune, cu misiunea de a culege și transmite informații (Oșca, 2009).

7,35

Primul-secretar Radu Bălan solicită un detașament de 30 de militari pentru a interveni la Spitalul Județean (JL D 18 Mc.).

7,50

O grupă de cinci militari, înarmați cu pistoale, este deplasată la Spitalul Județean pentru „acțiuni de dezinformare și verificare a situației” (JL D 18 Mc.). Erau cercetași din Direcția de Informații a Armatei.

8,00

La Comitetul Județean de Partid are loc o ședință cu activul de partid și directorii din întreprinderi în cadrul căreia Radu Bălan, Cornel Pacoste și Ilie Matei cer ca salariații să se ocupe de producție, să nu iasă în stradă și să se înfierceze „actele huliganice” (Duțu, 2010, p. 112). Ulterior, în mai multe întreprinderi și instituții se vor ține ședințe cu salariații cu scopul înfierării evenimentelor petrecute și a exprimării solidarității cu conducerea de partid (Suciu, 1990). Sunt raportați 58 de morți, 200 de răniți și 700 de arestați (Scurtu, 2006).

La sediul Inspectoratului MI are loc o ședință cu cadrele. Se stabilește formarea a opt dispozitive de represiune care vor fi plasate în diferite locuri din oraș. Generalul Constantin Nuță spune celor prezenți „să nu dea dovadă de lașitate și să deschidă focul, chiar dacă pe străzi vor fi cadavre peste cadavre” (Sentința nr. 2, 1991).

8,15

Sosește la Timișoara Ilie Ceaușescu (fratele dictatorului Nicolae Ceaușescu), adjunct al ministrului Apărării, cu atribuții pe linie politică. Va convoca o ședință cu responsabilii politici din armată, încercând să-i convingă că România este ținta unui complot extern (Oșca, 2011).

8,50

Spitalul Județean este pus sub pază înarmată (Medeleț și Ziman, 1990, p. 19). Securiștii încep anchetarea răniților din spital (Suciu, 1990).

9,00

Milițienii și militarii din trupele de interne se deplasează la cele 8 dispozitive stabilite (D1 – D8). Vor mai exista și cinci patrulare mobile cu autoturisme (Oșca, 2009).

9,00

La Universitate, Cornel Pacoste ține o ședință cu conducerea facultăților. Se hotărăște plecarea studenților în vacanță (Duțu, 2010, p. 112).

Colonelul Nicolae Ghircoiaș, șeful Institutului de Criminalistică al Ministerului de Interne, se deplasează la Morga Spitalului Județean, împreună cu o echipă, unde va desfășura activități de fotografiere, amprentare și identificare a celor uciși (Oșca, 2009).

9,30

Nicolae Ceaușescu pleacă în Iran. La conducerea țării îi va lăsa pe Elena Ceaușescu și Manea Mănescu (Oșca, 2011).

9,31

Vasile Bolog, secretar cu propaganda la Comitetul Județean de Partid, propune să se filmeze situația din oraș de către un cineclub (JAO).

9,44

Manifestanți se adună la Hotelul Continental. (JAO)

9,30

Se instalează un cordon din milițieni și militari pentru a opri accesul persoanelor neautorizate în incinta Spitalului Județean (Oșca, 2009).

9,50 – 10,50

În Calea Buziașului s-a adunat un grup de 50 de persoane. Alimentara din zonă va fi devastată (JAO).

10,00

Circulă zvonul (care se va dovedi adevărat) că trupurile celor morți vor fi arse. La Spitalul Județean, 30 de femei (descrise ca „violente” în documentele Miliției) cer cadavrele celor decedați (JAO).

Gheorghe Diaconescu, procurorul-șef adjunct al României, ajunge cu o echipă de subordonați la Penitenciarul Popa Șapcă. Începe anchetarea persoanelor reținute.

11,00

Sunt semnalate grupuri mici de demonstranți la Catedrală și în Piața Maria (JAO).

În Spitalul Județean are loc interogarea de către cadre ale Securității a unor persoane rănite în evenimente.

11,20

Grupuri de manifestanți în Calea Girocului și str. Transilvania (JAO).

11,37

Lume multă adunată la Operă (JAO).

11,40 – 12,36

Se semnalează intenția unor diplomați de la ambasadele Japoniei, Franței și SUA de a pleca din București spre Timișoara. Mașinile acestora sunt date în urmărire (JAO). La 12,15 au plecat din București cu intenția de a ajunge la Timișoara diplomații americani Dennis Curry, secretar II la secția politică, și Timothy Arnts, secretar II la secția economică. Cei în cauză călătoresc cu autoturismul CD-1540, Chevrolet Celebrity culoare albă (Nota 311/SI/00310 a Securității).

12,00

Ion Coman și Ilie Matei merg la diferite întreprinderi din Timișoara pentru a verifica prezența muncitorilor la serviciu (Duțu, 2010, p. 113).

12,45

Într-o telegramă trimisă de Trandafir Cocârlă, ambasadorul României la Viena, informează Ministerul Afacerilor Externe că începând din noaptea de 17 decembrie radiodifuziunea austriacă a început să difuzeze informații despre ciocnirile de la Timișoara (Oșca, 2011).

12,47

La granița cu Iugoslavia se interzice intrarea în țară a unor cetățeni străini, printre care și ziariști, care căutaseră să vină în Timișoara (JAO).

12,48

Arde podul magazinului de electrice din Piața Traian (JAO).

13,10

În zona locuinței lui László Tókéș sunt adunate 60-70 de persoane. O femeie blondă este semnalată că incită lumea (JAO).

13,49

Inspectoratul MI primește informația că demonstrații se vor organiza pentru a elibera arestații (JAO).

13,51

La întreprinderea Solventul, majoritatea muncitorilor au lipsit în schimbul de dimineață (JAO).

14,00

Cornel Pacoste și Radu Bălan se deplasează la Uzinele Mecanice Timișoara (UMT) pentru a încerca să liniștească spiritele și pentru a împiedica ieșirea muncitorilor în stradă (Coman 1, 1990).

15,00

Elena Ceaușescu, sprijinită de Emil Bobu și Tudor Postelnicu, ia decizia incinerării unei mari părți a cadavrelor existente ca urmare a uzului de armă la Timișoara (PT, vol. VI, p. 3543; Duțu, 2006).

15,05

În jur de 100 de persoane adunate la podul din Piața Maria (JAO).

15,30

La Ambasada Statelor Unite ale Americii din București are loc o întrunire a ambasadorilor NATO acreditați în România. Se discută despre protestele de la Timișoara, dar nu se ia nicio poziție publică (Oșca, 2011).

16,10

Manifestație cu aproximativ 300 de oameni care „încep să devină violenți” în Calea Girocului. La București, în locuința scriitorului Florin Iaru, la îndemnul scriitorului Petru Ilieșu, sosit de la Timișoara, este elaborat un *Protest*, care va fi trimis ambasadelor occidentale la București. În document se cerea, printre altele, intervenția trupelor NATO în România și declararea represiunii de la Timișoara drept crimă împotriva umanității (Duțu, 2006).

16,15

Peste o mie de oameni sunt adunați pe strada Gh. Lazăr, în mai multe locuri (JL D 18 Mc.).

16,25

Se încing spiritele pe str. Ana Ipătescu, unde au loc confruntări între manifestații și forțele de ordine (Registru filaj 1989).

16,30

În fața Catedralei se adună grupuri de oameni. Se aprind lumânări, se scandează lozinci. Se deschide focul împotriva manifestațiilor (JAO). Este omorât Marius Nemțoc pe treptele Catedralei și foarte probabil și Ioan Măriuțac (acesta din urmă e posibil să fi fost ucis mai târziu, la a doua deschidere a focului). Pentru moartea tinerilor Nemțoc și Măriuțac au fost trimiși în

judecată subofițerii de miliție Constantin Țeighiu și Dumitru Asafti, care vor fi achitați (Sentința nr. 2, 1991). Într-un alt episod de deschidere a focului va fi ucis pe treptele Catedralei Sorin Leia. La acțiunea de represiune participă și generalul Mihai Chițac (Oșca, 2009). Din ordinul lui Mihai Chițac, asupra mulțimii sunt aruncate grenade cu gaze lacrimogene (Scurtu, 1990). Există divergențe cu privire la încadrarea orară a momentelor de deschidere a focului. După o sursă (Suciu, 1990, p. 157), Sorin Leia ar fi fost ucis în jurul orei 16,30. Dar martorul Avram Gliguță, care a fost rănit în momentul omorării lui Sorin Leia, spunea că văzuse anterior niște bălți de sânge încheșat în fața Catedralei (Mioc, 1997), de unde concluzia că înainte de omorârea lui Leia a existat un alt episod distinct de deschidere a focului, cel mai probabil cel în care au fost împușcați Nemțoc și Măriuțac. Oficial s-a consemnat: „17,15. În fața Catedralei au apărut manifestați cu lumânări, care au refuzat să se împrăștie. Au fost somați, s-a deschis focul spre ei. Au fugit și s-au baricadat în Catedrală” (JL D 18 Mc.).

16,55

Col. Ionescu, cu 50 de militari, a primit ordin să împrăștie mulțimea din parcul din spatele Magazinului Bega (JL D 18 Mc.).

17,45

Grupuri mari de oameni în Calea Girocului. Grupuri de cetățeni și în Calea Aradului și Gheorghe Lazăr, care vin spre centru (JL D 18 Mc.).

17, 55

O sută de militari blochează la Restaurantul Stadion afluirea manifestațiilor spre centru (JLD 18 Mc.).

17,58

Manifestanți de la Catedrală se retrag pe Bd. 6 Martie (JAO).

18,00

Ion Coman este informat de Emil Bobu că s-a luat decizia incinerării unor cadavre ale celor decedați la Timișoara și i se cere să sprijine această acțiune (Rado, 2013, p. 14).

18,20

Maiorul Biriș (atunci la MAPN, apoi la SRI) a împrăștiat demonstrații de la Catedrală. A folosit o grenadă cu substanțe toxice (JL D 18 Mc.).

18,30

Pe Bd. Tinereții, un grup de 30 de tineri opresc tramvaiele și spun oamenilor să coboare din tramvaie (JAO).

100-150 de manifestați sunt prezenți în Calea Șagului și strigă lozinci (JL D 18 Mc.).

18,40

În Piața Eroilor din Budapesta a început o manifestație față de situația din România, fiind denunțată represiunea de la Timișoara (Duțu, 2006).

18,55

Focuri de armă în zona Spitalului Județean (JAO). Probabil cu acest prilej a fost ucis, la răspântia străzii Ștefan Stâncă cu Calea Girocului, tânărul Ianoș Paris de către milițianul Iosif Veverca, șeful dispozitivului de Miliție din zonă. Trupul lui Ianoș Paris va fi printre cele incinerate la București (Sentința nr. 6, 1991).

19,05

Miliția din Lugoj cere sprijin (patru militari) pentru a opri mașinile CD, în care se aflau diplomați străini (JL D 18 Mc.).

19,15

Atac cu sticle incendiare la Spitalul Județean. Ripostează militarii conduși de lt.-col. Constantin Caraivan, folosind grenade cu gaze toxice (JL D 18 Mc.).

19,40

Se solicită autodube la Spitalul Județean pentru capturarea unor manifestați (JAO).

20,00

Teledocumentarele unor televiziuni din străinătate, din seara zilei de 18.12.1989, au făcut referiri la evenimentele de la Timișoara și au prezentat secvențe de la manifestația din ziua respectivă de la Budapesta (Duțu, 2006).

20,20

Două camioane cu 50 de militari de la UM 1115 se deplasează pentru a interveni împotriva manifestațiilor de la Spitalul Județean (JL D 18 Mc.).

20,28

Incendiu la CAP Freidorf și la depozitul de cauciucuri (JAO).

20,30

Militarii și milițienii din D7 (dispozitiv de represiune care acționa în zona Spitalului Județean), condus de maiorul Iosif Veverca, au deschis focul, făcând victime printre tinerii care protestau (Balint, f.a.).

20,30

Demonstrații adunați în Piața Eroilor de la Budapesta au ajuns în fața Ambasadei României, unde au protestat zgomotos (Duțu, 2006).

20,43

Grup de 30-40 de manifestați semnalat în zona Calea Girocului (str. Lidia, Cheia) (JAO).

20,50

Militari de la unitatea din Săcălaz (de la școala de șoferi) au intervenit pentru a-i respinge pe incendiarii de magazine (JL D 18 Mc.).

21,00

Baricada din Calea Girocului este eliminată prin intervenția căpitanului Ilie cu 25 de militari (JL D 18 Mc.).

Are loc o întrunire la sediul Inspectoratului Timiș al Ministerului de Interne, în care generalul Constantin Nuță, generalul Emil Macri și Gheorghe Diaconescu, procuror general adjunct, organizează ridicarea cadavrelor de la Morgă, transportul și incinerarea lor la București (PT, vol. VI, p. 3538).

21,30

Cristina Lungu, în vârstă de doi ani, este ucisă la intersecția str. Arieș cu Calea Girocului (Szabo, 2013, p. 118).

Se sparg vitrine în zona pieței Iosefin (JAO).

23,00

Căpitanul de Miliție Valentin Ciucă primește ordin de la generalul Constantin Nuță și de la colonelul Ion Deheleanu să conducă un autotren la Spitalul Județean, unde a fost încărcat cu cadavre ale revoluționarilor uciși. Încărcarea cadavrelor va dura până la ora 5 din dimineața zilei de 19 decembrie 1989, după care autotrenul se va îndrepta spre București, unde cadavrele vor fi incinerate (Sentința nr. 6, 1991).